

UMEÅ UNIVERSITET

AUDIT AV LÄRARHÖGSKOLAN VID UMEÅ UNIVERSITET

**En kollegial granskning av
kvalitetsarbetet inom utbildning på
grundnivå och avancerad nivå**

UMEÅ UNIVERSITET

Innehåll

Bakgrund.....	3
Audit av Lärarhögskolan.....	3
Lärarhögskolans organisation av och stöd för utbildning	4
Styrelse	5
Föreståndare/rektorer	6
Biträdande föreståndare/biträdande rektor	6
Kansli/kanslichef	6
Lärarhögskolans ledningsgrupp	7
Lärarytbildningsrådet	7
Programråd/programrådsordförande.....	7
Tema 1. Tankar om Lärarhögskolans organisation av och stöd för utbildning – synpunkter och rekommendationer.....	8
Tydlighet och transparens i ansvar, beslutsfattande och kommunikation	9
Auditgruppens rekommendationer	9
Programrådets roll, ansvar och uppdrag.....	11
Auditgruppens rekommendationer	12
Tema 2. Tankar om Lärarhögskolans kvalitets-arbete för utbildning– synpunkter och rekommendationer.....	14
Utbildningsuppdrag och kursinnehåll.....	14
Auditgruppens rekommendationer	16
VFU och didaktik.....	16
Auditgruppens rekommendationer	17
Kansliets roll	18
Auditgruppens rekommendationer	18
Genomströmning.....	18
Auditgruppens rekommendationer	18
Studentinflytande	19
Auditgruppens rekommendationer	19
6. Avslutande kommentarer	19

UMEÅ UNIVERSITET

Bakgrund

Enligt Umeå universitets kvalitetssystem för utbildning på grund- och avancerad nivå (dnr FS 1.1-220-17) ska en audit genomföras årligen enligt ett rullande schema så att varje fakultet, Lärarhögskolan och en förvaltningsenhet granskas vart sjätte år.

Auditen innebär enligt kvalitetssystemet ” en kollegial granskning av hur en fakultet, Lärarhögskolan eller utvalda förvaltningsenheter organiserar, stödjer och kvalitetssäkrar utbildningen. Syftet är att både de utvärderade och utvärderarna ska tillägna sig nya kunskaper och perspektiv som kan bidra till verksamhetens utveckling.”

Universitetets kvalitetssystem rekommenderar att två teman ingår i auditen: *organisation av och stöd för utbildning* samt *kvalitetsarbete för utbildning*. Auditen ska genomföras av en auditgrupp som utses av Utbildningsstrategiska rådet. I auditgruppen ska representanter från olika delar av verksamheten ingå. Representanterna företräder ett antal roller och funktioner vilka specificeras i kvalitetssystemet.

Formerna för och genomförandet av audit beskrivs närmare i kvalitetssystemets bilaga 10.

Audit av Lärarhögskolan

Hösten 2017 har en audit av Lärarhögskolan genomförts. I samråd med ledningen för Lärarhögskolan beslutades att de två teman som rekommenderas i kvalitetssystemet skulle ingå i auditen. Inom ramen för dessa teman framförde Lärarhögskolans ledning önskemål om att auditgruppen särskilt skulle fokusera på relationen mellan Lärarhögskolans ledning, kansli och programråd. Frågor som ledningen önskade få belysta var exempelvis vilket stöd som programråden behöver från kansliet, vilka dialoger som behövs mellan programråd och ledning, kopplingen mellan programråd och institution samt återkoppling och kommunikation mellan olika nivåer. Lärarhögskolans ledning framförde även önskemål om att auditen särskilt skulle omfatta programrådet för ämneslärarprogrammet och programrådet för speciallärar- och specialpedagogprogrammen.

I auditgruppen för auditen av Lärarhögskolan ingick:

F d prodekan Staffan Andersson
Universitetslektor Anders Berglund
Universitetslektor Bent Christensen
Kanslichef Jeanette Dareblom
Utbildningsledare Nils Eriksson (ordförande)
Rektors samordnare Malin Larsson
Prodekan Sara de Luna
Utredare Åsa Rudehäll (sekr)
Studerande Beatrice Wallgren
Universitetslektor Katarina Winka

Auditgruppen har tagit del av ett antal underlag. De styrdokument som auditgruppen har utgått ifrån är i huvudsak de som fanns tillgängliga per den 7 och 10 november, det vill säga vid tidpunkten för samtalen. Auditgruppen har i viss mån förhållit sig till styrdokument som

UMEÅ UNIVERSITET

tillkommit efter samtalen, i huvudsak dokumentet Kvalitetsarbete inom Lärarhögskolan (fastställd 2016-02-25, reviderad 2017-12-05, senaste version är ej diarieförd, på webben kallad Handläggningsordning kvalitetsarbete vid LH). Auditgruppen noterar att flera av de utmaningar och utvecklingsområden som kommit upp i samtal med informanter liksom de rekommendationer som lämnas i denna rapport redan har adresserats i det dokumentet. Auditgruppen ser också att så är fallet med Lärarhögskolans verksamhetsplan för 2018. Även om det kan uppfattas som onödigt att ge rekommendationer som uppmärksammas av Lärarhögskolans ledning under tiden auditen genomförts, väljer auditgruppen att behålla dessa då gruppen anser att det ger en mer heltäckande och rättvisare bild av auditen.

Auditgruppen har även genomfört samtal med studenter och personalkategorier inom och med anknytning till Lärarhögskolan. De personalkategorier som deltog i samtalen var Lärarhögskolans ledning, kanslipersonal, programrådsordföranden, studierektorer, prefekter och lärare. Tre studenter deltog i samtalen, samtliga studerande vid ämneslärarprogrammet vilket bör beaktas då resultaten tolkas. Auditgruppens frågebatteri delgavs Lärarhögskolans ledning cirka fyra veckor innan samtalen. Lärarhögskolans ledning vidareförmedlade frågorna till dem som skulle delta i samtalen.

Under samtalen ställde auditgruppen frågor om till exempel deltagarnas syn på organisation och ansvar för kvalitetsfrågor, deras syn på olika verktyg för kvalitetsarbete, informationsvägar och delaktighet. Samtalen berörde såväl styrkor som hinder och svagheter. Samtalen varade 45 minuter vardera. Under auditgruppens samtal med informanterna delgav några grupperingar tankar och synpunkter även inom områden som inte direkt ingick i auditgruppens frågebatteri. Auditgruppen såg positivt på att få ta del av dessa synpunkter och fastän de kunde ligga utom auditens huvudteman har auditgruppen inkluderat dem i sin rapport, eftersom gruppen bedömde att de kunde vara värdefulla för Lärarhögskolans ledning att ta del av.

I denna rapport sammanfattar auditgruppen sina reflektioner och intryck av de olika underlagen och av samtalen som genomfördes under auditen. I rapporten ger auditgruppen också Lärarhögskolan ett antal rekommendationer som gruppen hoppas kan tjäna som stöd i det fortsatta utvecklingsarbetet. Rapporten baseras i huvudsak på de synpunkter som framfördes under samtalen vilket också är den i kvalitetssystemet angivna formen för audit. Auditgruppen överläter i och med denna rapport till Lärarhögskolan att analysera materialet vidare och avgöra vilka åtgärder som bör vidtas.

Rapporten är strukturerad efter följande huvudteman: 1) Tankar om Lärarhögskolans organisation av och stöd för utbildning och 2) Tankar om Lärarhögskolans kvalitetsarbete för utbildning. Även om det inte finns någon tydlig gräns mellan dessa, hoppas auditgruppen att denna uppdelning kan underlätta för läsaren.

Lärarhögskolans organisation av och stöd för utbildning

Lärarhögskolan vid Umeå universitet är en universitetsgemensam centrumbildning som inrättades i sin nuvarande organisatoriska form år 2011 och som organisatoriskt är placerad direkt under universitetets rektor. I huvudsak tre av universitetets fakulteter, den humanistiska, den samhällsvetenskapliga och den teknisk-naturvetenskapliga, medverkar i de kurser och utbildningsprogram som ges av Lärarhögskolan.

UMEÅ UNIVERSITET

Liksom för övriga centrumbildningar vid Umeå universitet har rektor fastställt en instruktion (FS 1.2.1-1127-16) som bland annat reglerar Lärarhögskolans organisation. I instruktionen framgår att Lärarhögskolans syfte är att den ”ska ansvara för universitetets samlade resurser för lärarutbildning och forskning inom det utbildningsvetenskapliga området.” Instruktionen anger vidare att Lärarhögskolan ska ”samordna, utveckla och kvalitetssäkra lärarutbildning och utbildningsvetenskap vid Umeå universitet” samt ”vara en angelägenhet för hela universitetet och samverka med parter inom såväl som utanför universitetet.” Utöver instruktionen har Umeå universitets rektor fastställt *Delegationsordning för Lärarhögskolan vid Umeå universitet* (dnr UmU 100-2700-11, reviderad i juni 2016).

Internt inom Lärarhögskolan finns ytterligare styrdokument som reglerar organisation, beslutsordning och arbetsfördelning:

- *Intern delegationsordning för Lärarhögskolan vid Umeå universitet* (dnr UmU 100-2700-11)
- *Intern arbetsordning för Lärarhögskolan vid Umeå universitet* (dnr UmU 103-2725-08)
- *Kvalitetssystem för Lärarhögskolan* (dnr FS 1.1-1628-16)

Nedan följer en beskrivning av främst den del av Lärarhögskolans organisation som har betydelse för stödet till utbildningsverksamheten¹.

Styrelse

Lärarhögskolan leds av en styrelse som består av Lärarhögskolans föreståndare och biträdande föreståndare, dekan/prodekan/vicedekan från vardera den humanistiska, samhällsvetenskapliga och teknisk-naturvetenskapliga fakulteten, lärarrepresentanter, externa representanter samt företrädare för studenterna. Av *Instruktion för centrumbildningen Lärarhögskolan vid Umeå universitet* (Dnr: FS 1.2.1-1127-16) framgår att i styrelsens ansvar avseende utbildning på grund- och avancerad nivå ingår att

- ha det övergripande ansvaret för utbildningens uppläggning och organisation,
- besluta om utbildningsplaner och riktlinjer för kursplaner,
- fastställa uppdrag med tillhörande resurser till de institutioner eller motsvarande som ska genomföra utbildningsuppdrag,
- utveckla, följa upp och utvärdera utbildningen samt säkerställa att kvaliteten är tillräckligt hög, samt att
- ansvara för att utveckla samverkan med det omgivande samhället och särskilt med Lärarhögskolan vid Umeå universitets avnämare.

Lärarhögskolans styrelse har enligt Lärarhögskolans kvalitetssystem (dnr FS 1.1-1628-16) ”det övergripande ansvaret för kvalitetsarbetet inom forskning, utbildning och samverkan.”

¹ Eftersom Lärarhögskolan är organiserad på ett sätt som avviker från fakulteternas, finner auditgruppen skäl att redogöra relativt utförligt för Lärarhögskolans organisation. Ytterligare ett skäl är att de samtal som fördes under platsbesöket påfallande ofta relaterade till hur ansvar och befogenheter är organiserade inom ramarna för Lärarhögskolans uppdrag.

UMEÅ UNIVERSITET

Lärrhögskolans kvalitetssystem anger vidare att ”Resultaten av respektive granskande komponent återkopplas till Lärrhögskolans ledning och styrelse och ger upphov till utvecklings- och förändringsinsatser.”

Föreståndare/rektor

Den dagliga verksamheten vid Lärrhögskolan ska enligt instruktion ledas av en föreståndare som tituleras rektor. Lärrhögskolans rektor är enligt Lärrhögskolans kvalitetssystem operativt ansvarig för högskolans kvalitetsarbete.

Rektorn är ordförande för Lärrhögskolans styrelse. Var tredje vecka håller Lärrhögskolan rektors beslutsmöte. I rektors beslutsmöten deltar rektor, biträdande rektor, kanslichef samt student- och doktorandrepresentanter. Ärenden föredras av tjänsteperson. Protokollen från Rektors beslutsmöten publiceras på webben. Rektors beslutsmöten behandlar de ärenden som Lärrhögskolans rektor beslutar om enligt *Delegationsordning för Lärrhögskolan vid Umeå universitet*. I rektors ansvar ingår att

- fatta beslut avseende verksamheten i enlighet med delegation,
- inåt och utåt företräda verksamheten,
- genomföra relevant områdes- och omvärldsanalys
- leda uppföljnings- och utvecklingsarbete
- verka internationellt, nationellt och lokalt för utveckling av verksamheten och dess förutsättningar
- leda och utveckla lokal och regional samverkan med avnämare, samt att
- kommunicera inåt och utåt om verksamheten.

Biträdande föreståndare/biträdande rektor

Vid Lärrhögskolan finns två biträdande föreståndare som tituleras biträdande rektorer. De biträdande rektorerna har till uppgift att bistå rektor för Lärrhögskolan i arbetet samt via delegation axla specifika uppgifter. Den ena av de två biträdande rektorerna har ett särskilt ansvar för utbildningsfrågor och den andra för forskningsfrågor.

Kansli/kanslichef

Lärrhögskolan vid Umeå universitet ska enligt instruktion till sitt stöd ha ett kansli som leds av en kanslichef. Instruktionen anger att kanslichefens arbetsuppgifter beslutas av rektor vid Umeå universitet efter samråd med rektor för Lärrhögskolan. Kanslichefens ansvar regleras ytterligare i styrdokumentet Intern delegationsordning för Lärrhögskolan vid Umeå universitet (dnr UmU 100-2700-11). Vid kansliet finns även andra funktioner med ett särskilt ansvar för frågor inom utbildningsområdet, t ex studievägledare, utbildningsledare och VFU-samordnare.

UMEÅ UNIVERSITET

Lärarhögskolans ledningsgrupp

Ledningsgruppen är tillsatt av Lärarhögskolans rektor. I ledningsgruppen ingår rektor, biträdande rektorer och kanslichef. Ledningsgruppen sammanträder varje vecka och behandlar generella planeringsfrågor för beredning och arbetsfördelning.

Lärarytbildningsrådet

Lärarytbildningsrådet är ett råd för informations- och erfarenhetsutbyte inom Lärarhögskolan. Rådet bereder icke programspecifika och övergripande programgemensamma utbildningsfrågor inom Lärarhögskolans ansvarsområde. Ledamöter i Lärarytbildningsrådet utses enligt delegationsordningen av Lärarhögskolans styrelse. Rådets sammansättning specificeras i Lärarhögskolans instruktion. I rådet ingår en ordförande (oklart hur denna utses), rektor alternativt biträdande rektor, programrådsordförande samt studeranderepresentanter.

Enligt *Intern arbetsordning för Lärarhögskolan vid Umeå universitet* (dnr UmU 103-2725-08) ingår även "kvalitetsfrågor och innehållet i och organisationen av utbildningen" till Lärarytbildningsrådets ansvarsområde. Enligt *Handläggningsordning vid Lärarhögskolan gällande kurs- och programutvärdering* (dnr 505-1719-13) har Lärarytbildningsrådet ett särskilt ansvar för att gå igenom kurser som ingår i utbildningsvetenskaplig kärna. Beredning ska ske i de enskilda programråden men det slutgiltiga ansvaret ligger på Lärarytbildningsrådet. Arbetet med kurs- och programutvärdering ska följas löpande i Lärarytbildningsrådet.

Anteckningar från Lärarytbildningsrådets möten, vilka benämns protokoll, tillgängliggörs på webben.

Programråd/programrådsordförande

Enligt instruktionen för Lärarhögskolan ska Lärarhögskolans styrelse inrätta programråd för utbildningar inom Lärarhögskolans ansvarsområde efter samråd med involverade institutioner. Strukturen med programråd har funnits sedan 2012. Mandatperioden för de fem nuvarande programråden är åren 2015-2018.

Programråden är enligt Lärarhögskolans kvalitetssystem "... basen i Lärarhögskolans kvalitetsarbete på utbildningssidan." I instruktionen anges rådets sammansättning, det vill säga en ordförande, representanter för medverkande institutioner, studeranderepresentanter (1-2 st) samt vid behov representant för avnämarna. Den som är ordförande för respektive råd benämns enligt instruktionen även programansvarig. Styrelsen utser enligt delegationsordningen för Lärarhögskolans ledamöter i programråden. Instruktionen anger att programrådets uppgift är att vara beredande organ för utbildningsfrågor vid Lärarhögskolan. Det innebär att råden ska

- granska och analysera samordning, kontinuitet och progression av programmets/inriktningens hela innehåll,
- ta initiativ till utveckling och förbättring av programmet,
- bereda beslut om utbildningsuppdrag,
- vid behov utgöra ett stöd till kansliet i tillstyrkan av förslag till nya kurser och revision av befintliga kurser som ingår i programmet, samt att

UMEÅ UNIVERSITET

- genomföra uppföljningar och lämna årlig verksamhetsberättelse för programmet

Lärarhögskolans programråd ska i enlighet med *Handlägningsordning vid Lärarhögskolan gällande kurs- och programutvärdering* (dnr 505-1719-13) en gång per termin följa upp arbetet med kursutvärderingar. Fokus ska vara på kontinuitet och progression inom programmet, dvs. relationen mellan skilda moment, kurser och programblock snarare än enskilda kursers specifika innehåll. Vid behov förs särskilda dialoger mellan Lärarhögskolans ledning och kursansvariga institutioner.

I styrdokumentet *Intern arbetsordning för Lärarhögskolan vid Umeå universitet* (dnr UmU103-2725-11) utvecklas beskrivningen av programråden. Här anges att programrådsordföranden har ett särskilt ansvar för att

- samverka med kansliets utbildningsledare,
- upprätthålla goda kontakter med såväl studerande på programmet som med de institutioner som är involverade i programmet, samt
- en gång per termin gå igenom föregående termins kursutvärderingar och tillsammans med representanter för studenterna presentera resultaten i programrådet.

Anteckningar från programrådets möten, vilka benämns protokoll, tillgängliggörs på webben.

Programrådsordförandena har i olika omfattning, 10-25 procent, nedsättning i tid för sitt arbete i programråden. Övriga deltagare i programråden har ingen nedsättning i tid för sitt arbete i programråden.

Tema 1. Tankar om Lärarhögskolans organisation av och stöd för utbildning – synpunkter och rekommendationer

Lärarhögskolans ledning bad auditgruppen att i auditen lägga ett särskilt fokus på relationen mellan Lärarhögskolans ledning, kansli och programråd. Frågor som ledningen bad få belysta var exempelvis vilket stöd som programråden behöver från kansliet, vilka dialoger som behövs mellan programråd och ledning, kopplingen mellan programråd och institution samt återkoppling och kommunikation mellan olika nivåer.

Auditgruppen uppfattar att det finns en medvetenhet hos Lärarhögskolans ledning om en utvecklingspotential avseende relationer, samarbete och kommunikation. Lärarhögskolans ledning redogjorde vid platsbesöket även för andra utmaningar och svårigheter som Lärarhögskolans organisation för med sig, till exempel hantering av kursplaner, institutioners bemanning av Lärarhögskolans kurser samt institutioners kompetensförsörjning i relation till de behov Lärarhögskolan har för att kunna uppfylla god kvalitet på sina utbildningar. Ledningen uttryckte också en oro över kansliets arbetsbörda i förhållande till bemanning, ett problem som bekräftades av kanslipersonalen. Redan under auditens gång har Lärarhögskolans ledning initierat förändringar för att möta några av dessa utmaningar och svårigheter vilket auditgruppen ser positivt på. Auditgruppen noterar också att Lärarhögskolans kansli under auditens gång

UMEÅ UNIVERSITET

uppdaterat och strukturerat om vissa av sina webbsidor och rensat bort icke aktuella styrdokument. Medveten om det goda förändringsarbete som initierats vill auditgruppen ändå lyfta fram några av de utvecklingsområden, utmaningar och förväntningar som kom fram i samtalen under platsbesöken.

Tydlighet och transparens i ansvar, beslutsfattande och kommunikation

Vid auditgruppens platsbesök och i samtalen med studenter och olika personalkategorier framkom behovet av att utveckla formerna för kommunikation och samarbete samt att skapa tydlighet i ansvarsfördelning avseende olika besluts-, åtgärds- och uppföljningsprocesser. Brist på helhetssyn påtalades samtidigt som flera påpekade det svåra i att besitta tillräcklig kompetens för att kunna ha denna helhetssyn över en verksamhet som omfattar tre fakulteter. Det framkom i samtalen att det är otydligt vem som fattar beslut i olika frågor, vem som ansvarar för att hantera och tillgodose olika utvecklingsbehov och vem som bereder olika ärenden. Det framfördes också synpunkter om långa hanterings- och ledtider mellan förslag och beslut/åtgärd.

Kansliets personal talade om behovet av att tydliggöra struktur och ansvarsfördelning mellan exempelvis Lärarhögskolans ledning, programråd och kansli. Ett problem som betonades av kanslipersonalen var att det finns många aktörer inom Lärarhögskolans ansvarsområde, men att få av dessa är operativa vilket gör att saker riskerar att förbli ogjorda. Kanslipersonalen framförde en önskan om ökad framförhållning, till exempel i planeringen av VFU, ökad kontakt med programråden samt ökad kunskap om och förståelse för varandras arbetsuppgifter, både mellan olika organ och mellan olika nivåer. För att i högre grad kunna bidra till utvecklingsarbete efterlyste kanslipersonalen generellt sett ökad delaktighet och förbättrat diskussionsklimat inom kansliet. Efter de senaste två årens turbulens och många personalförändringar vid kansliet fanns det redan nu en optimism hos kanslipersonalen om att verksamheten var på väg i en sådan riktning.

Gruppen prefekter upplever det svårt att förstå Lärarhögskolans organisation och en av dem höll för sannolikt att delar av den kritik som framförts i UKÅs senaste pilotutbildningsutvärdering har att göra med organisationens komplexitet. De tre studenterna uttryckte att de oftast får det utrymme de behöver och efterfrågar i olika forum, de upplever inte svårigheter med att få uttrycka sina åsikter. De upplever dock en frustration över att önskvärda åtgärder inte vidtas och att deras synpunkter inte tas omhand.

Både Lärarhögskolans ledning och programrådsordförande lyfter fram att återkopplingen till institutionerna av det kvalitetsarbete som sker i råden bör förbättras. Prefekterna uppskattar prefekt- och studierektorsträffarna som Lärarhögskolan håller 3-4 gånger per termin, men menar att det vid institutionerna finns ett behov av enskilda möten med Lärarhögskolan för att kunna diskutera frågor på en högre detaljnivå. Auditgruppen noterar att det tycks vara god kommunikation mellan programråden.

Auditgruppens rekommendationer

- Liksom Lärarhögskolans ledning själv indikerat finns det ett behov av att utveckla formerna för kommunikation inom Lärarhögskolan. Detta gäller såväl vertikalt mellan olika nivåer inom Lärarhögskolans ansvarsområde som horisontellt mellan institutioner som är delaktiga i lärarutbildningen. Auditgruppen bedömer som sannolikt att en stor del av den upplevda otydligheten i ansvar och beslutsfattande beror på brist på dialog mellan

UMEÅ UNIVERSITET

inblandade parter. Auditgruppen huvudsakliga rekommendation inom detta område är att Lärarhögskolan utifrån informanternas synpunkter analyserar om så kan vara fallet och i så fall vidtar relevanta åtgärder.

- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolans ledning att, såsom det anges i dokumentet Kvalitetsarbete inom Lärarhögskolan, implementera årliga institutionsdialoger utöver de prefekt- och studierektorsträffar som finns idag. Auditgruppen föreslår att Lärarhögskolans ledning överväger hur programrådsordförandena kan vara delaktiga i dessa dialoger inte minst eftersom det anges i Lärarhögskolans interna arbetsordning att ordförandena ska ”upprätthålla goda kontakter med såväl studerande på programmet som med de institutioner som är involverade i programmet”.
- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolans ledning att överväga att skapa former för mötesplatser/fora som främjar kommunikationen, engagemanget för och delaktigheten i lärarutbildningen. Syftet kan vara att lärarutbildare från olika ämnen möts kring gemensamma utvecklings- och kvalitetsfrågor och delar goda exempel, att synliggöra och öka kunskapen om lärarutbildningen på Umeå universitet samt att främja att alla känner sin roll i lärarutbildningen som helhet.
- Auditgruppen rekommenderar Umeå universitets rektor att i nästa översyn av Lärarhögskolans instruktion förtydliga ansvarsfördelningen till exempel avseende kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildning. Instruktionen anger att styrelsen ansvarar för att ”utveckla, följa upp och utvärdera utbildningen samt säkerställa att kvaliteten är tillräckligt hög” medan det för föreståndaren inte anges något explicit ansvar avseende kvalitet utan mer generellt ”leda uppföljnings- och utvecklingsarbete”. Ett annat exempel är att instruktionen anger att styrelsen ansvarar för ”att utveckla samverkan med det omgivande samhället och särskilt med Lärarhögskolans avnämare” samtidigt som det anges att det är föreståndarens uppgift att ”leda och utveckla (lokal och regional) samverkan med avnämare”. Nedan följer förslag på hur styrelsens respektive rektor LH:s ansvar avseende utbildningens kvalitet skulle kunna beskrivas:

Auditgruppen föreslår att det anges tydligt att det är styrelsen som har det strategiska ansvaret för Lärarhögskolan och dess utveckling. Auditgruppen menar att det bör vara tydligt att det är styrelsen ansvar att följa upp att kvalitet säkerställs i utbildningens genomförande samt i dess vetenskapliga och professionsanknutna innehåll och progression.

Auditgruppen föreslår att det anges tydligt att det är föreståndaren/rektorn som har det operativa ansvaret för att leda Lärarhögskolan. Auditgruppen menar att det bör framgå tydligt att det i den operativa ledningen ingår ett samlat ansvar för utbildningens kvalitet och genomförande samt av utbildningens vetenskapliga och professionsanknutna innehåll och progression. I den operativa ledningens uppgift bör det ligga att initiera och driva utveckling, följa upp, utvärdera och återkoppla.

Auditgruppen överlåter till Lärarhögskolan att avgöra om formuleringarna är användbara i nuvarande eller justerad form.

UMEÅ UNIVERSITET

Auditgruppen rekommenderar att det i instruktionerna till Lärarhögskolan görs tydligt att om det finns mer än en biträdande rektor vid Lärarhögskolan, ska en av dessa utses till rektors ställföreträdare².

- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att se över sina interna styrdokument och säkerställa att information avseende organisation för och ansvarsfördelning av kvalitetsarbete och kvalitetssäkring i utbildning är synkroniserad. Om möjligt, bör antalet dokument med likartad information minskas. Auditgruppen rekommenderar till exempel att Lärarhögskolan integrerar de två styrdokumenterna Kvalitetssystem för Lärarhögskolan samt Kvalitetsarbete inom Lärarhögskolan. Det upplevdes oklart för flera av de intervjuade var huvudansvaret för utbildningsprogrammen ligger. Auditgruppen rekommenderar att Lärarhögskolan förtydligar detta i sin kommunikation. Auditgruppen ser det som viktigt med tanke på lärarprogrammets konstruktion; att programinnehåll beslutas av Lärarhögskolan samtidigt som kursansvar och undervisning ligger på institutioner vid tre olika fakulteter. Auditgruppen rekommenderar också att Lärarhögskolan i sin webbstruktur gör sina interna styrdokument mer lättillgängliga. Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att förtydliga och konkretisera vad som avses med formuleringen i Lärarhögskolans kvalitetssystem (dnr FS 1.1-1628-16) som anger att programråden är *"basen i Lärarhögskolan kvalitetsarbete på utbildningssidan."*

Programrådets roll, ansvar och uppdrag

Inför auditen framförde Lärarhögskolans ledning önskemål om att auditen särskilt skulle omfatta programrådet för ämneslärarprogrammet och programrådet för speciallärar- och specialpedagogprogrammen. Samtliga fem programrådsordföranden påtalade de ibland mycket olika förutsättningar som råder för programmen då skillnaderna är stora när det gäller antalet medverkande institutioner och ingående huvudområden. Ämneslärarprogrammet har en hög komplexitet medan speciallärar- och specialpedagogprogrammen, i likhet med Förskollärarprogrammet, till sin karaktär är mycket av "ettämnesprogram". Utöver detta framkom det vid platsbesöken och samtalen inga särskilda skillnader som auditgruppen finner anledning att lyfta.

I Lärarhögskolans olika styrdokument identifieras, i kongruens med motsvarande styrdokument för fakulteter vid Umeå universitet, programråden som centrala organ för utbildningarnas genomförande, kvalitetsarbete och utveckling. För att denna centrala funktion ska fungera optimalt är det auditgruppens bedömning att programråden måste ha en tydlig koppling och ett nära samarbete med Lärarhögskolans ledning och kansli då programrådets formella befogenheter är tämligen begränsade. Detta är av särskild vikt med tanke på att lärarutbildningens program inte ligger "i linjen", i likhet med fakulteternas program.³

I dag har Lärarhögskolans ledning samverkan med Lärarutbildningsrådet framförallt avseende övergripande frågor. En direktkontakt med respektive programråd är ändå av stor vikt då de

² Enligt beslut fattat av universitetets rektor år 2012 (dnr pers 316-424-12) förordnas Johan Lithner som biträdande rektor, tillika ställföreträdande rektor för Lärarhögskolan. Enligt kontrakt tecknat mellan universitetets rektor och Anna Lindqvist ges Lindqvist uppdraget som biträdande rektor för Lärarhögskolan. Kontraktet är upprättat i enlighet med den mall som används när överenskommelse om ansvar och uppdrag tecknas mellan universitetets rektor och dekan respektive prodekan, det vill säga dekans ställföreträdare. Formellt kan detta innebära en otydlighet om vem universitetets rektor gett i uppdrag att vara ställföreträdande rektor för Lärarhögskolan.

³ Även om det finns en variation vid fakulteterna när det gäller hur utbildningarna är organiserade, där Medfak har en starkare central styrning än övriga fakulteter, så har vi en likhet i det avseendet att fakulteterna har ansvar för både program och institutioner som i normalfallet bemannar de utbildningar för vilka fakulteten är värd.

UMEÅ UNIVERSITET

utbildningar som programråden representerar har stora olikheter, förutsättningar och utmaningar. Auditgruppens bedömning är att tydligare koppling mellan Lärarhögskolans ledning/kansli och programråden skulle förbättra förutsättningar för dialog. Därigenom kan både "golvet" och ledningens möjligheter att påverka utvecklingen av verksamheten öka, samtidigt som den upplevda otydligheten kan reduceras. Med detta kan också informationsutbytet mellan verksamhetens olika aktörer och stödfunktioner förbättras.

Programrådets ordförande anser sig ansvara för de uppgifter som anges i instruktionen för Lärarhögskolan och som är identiska med de som anges i högskolans kvalitetssystem. Programrådsordförandena betonade att de inte vill benämnas "programansvariga" utan programrådsordförande för att tydliggöra att de inte ser sig som *formellt* ansvariga för utveckling av programmen även om de kan ge förslag på förbättringar och utvecklingsmöjligheter. Programrådsordförandena anser sig inte ha mandat att kontakta företrädare för de institutioner som ingår i programmen för att återkoppla och ta upp eventuella problem. Denna kommunikation ska i stället gå via Lärarhögskolans ledning. Detta försvåras av att kommunikationskanalerna och kontaktvägarna mellan programråden å ena sidan och Lärarhögskolans ledning och kansli å andra sidan inte anses ha varit optimala de senaste åren. Ordförandena önskar en ökad tydlighet från Lärarhögskolans ledning om vilken input den vill ha från programråden.

Programrådsordförandena såg svårigheter att hinna med uppdraget som ordförande inom avsatt tid, men ingen uttryckte heller en explicit önskan om mer tid för uppdraget. Inte heller framkom att de önskade ett större ansvar. Arbetet som ordförande beskrevs delvis som ett "ensamjobb" eftersom övriga deltagare inte har någon tid avsatt för arbete i programråden. Programrådsordförandena uttryckte ett behov av att kunna bolla programspecifika frågor med Lärarhögskolans kansli, men menade samtidigt att det kan vara en omöjlig uppgift för kanslipersonalen att vara insatta i programutbildningarna i sådan omfattning som i så fall skulle vara önskvärd. Frågan om handläggarstöd diskuterades med programrådsordföranden och gruppen kunde se fördelar med det.

Programrådsordförandena betonade det stora ansvar som ligger hos Lärarhögskolans styrelse och på utmaningen för styrelsens ledamöter att vara tillräckligt insatta i verksamheten. Programrådsordförandena underströk vikten av att det är god kvalitet på de underlag och föredragningar som föregår styrelsens beslut. Ordförandena upplever att kunskap och information om ärenden som rör programutbildningarna ibland kan gå förlorad på vägen från råden, via Lärarhögskolans kansli, till styrelsen. Programrådsordförandena framförde också önskemål om att i relevanta fall själva få föredra ärenden för Lärarhögskolans styrelse.

I samtalen med programrådets ordförande framkom att fakultetsrepresentationen i programråden, med två representanter från vardera humanistisk, samhällsvetenskaplig och teknisk-naturvetenskaplig fakultet, inte alltid är ändamålsenlig då fakulteterna kan vara engagerade i olika grad i en viss utbildning. Programrådsordförandena påpekade att studenterna har problem med bemanningen av sina platser i programråden vilket försvårar kommunikationen med studenterna. Studenterna å sin sida hade uppfattningen att alla programråd hade studentrepresentation.

Auditgruppens rekommendationer

- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att förtydliga programrådsordförandens roll, mandat samt deras tids- och resurstilldelning. Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att fastställa och i all kommunikation använda samma ord för den person

UMEÅ UNIVERSITET

som leder programråden. Det framgår av intervjuerna att det idag finns en överenskommelse om att personerna ska benämnas "programrådsordförande." Med hänsyn till att det ansvar som åvilar ordförande i stort utgörs av ett *samordningsansvar*, rekommenderar auditgruppen att Lärarhögskolan överväger om "programsamordnare" kan vara en lämpligare benämning (så länge man inte har större formellt ansvar och större formella befogenheter än man har idag).

- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att nyttja programanalyser som styrinstrument och att vara tydlig mot programråden hur programanalyserna processas och leder till åtgärd och utveckling inom ramen för kvalitetsarbetet⁴. Auditgruppen noterar att detta är ett utvecklingsarbete som ledningen redan initierat.
- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att i samråd med fakulteterna se över reglerna för fakultetsrepresentationen i programråden så att råden får en utformning och sammansättning som bäst stödjer programrådets arbete och utveckling. Auditgruppen betonar vikten av att samtliga ledamöter i programråden har god kunskap om respektive program och att detta beaktas när programråden utses.
- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att programrådets ordförande är föredragande för Lärarhögskolans styrelse i relevanta fall, det vill säga i ärenden där sakkunskapen hos programrådets ordförande kan utgöra ett viktigt underlag för beslut.
- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att tydliggöra kopplingen till och samverkan mellan ledning och kansli å ena sidan och programråd å den andra. Detta kan ske genom att varje programråd tilldelas en utpekad kansliresurs. Denna resursperson kan med fördel vara en utbildningsledare. Dessa skulle inte endast utgöra ett administrativt stöd till programrådsordförandena utan också bidra till stärkt kommunikation och kontakt mellan programråd och ledning/kansli. Auditgruppen rekommenderar också Lärarhögskolans ledningsgrupp att ha regelbundna möten med respektive programråd, förslagsvis en gång per termin.
- I det fall studentrepresentation saknas i något programråd rekommenderar auditgruppen att Lärarhögskolan för studentkåren tydliggör betydelsen av studentrepresentation i råden. Auditgruppen rekommenderar att studentkåren verkar för att erbjuda platser i programråden tillsätts.
- Auditgruppen rekommenderar att Lärarutbildningsrådet och programråden benämner anteckningarna från sina möten "Minnesanteckningar" och inte "Protokoll" för att tydliggöra att råden är beredande organ, ej beslutande.

⁴ Auditgruppen noterar att Programrådet för ämnesläroprogrammet har skrivit en ambitiös och bra programanalys. Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att använda den som ett gott exempel.

UMEÅ UNIVERSITET

Tema 2. Tankar om Lärarhögskolans kvalitets- arbete för utbildning- synpunkter och rekommendationer

Utbildningsuppdrag och kursinnehåll

Under samtalet med ledningen framkom att man ser implementeringen av kvalitetssystemet som en av de viktigaste kvalitetsfrågorna i dag. Ledningen anser själva att det för närvarande finns oklarheter när det gäller det operativa ansvaret för kvalitetsfrågorna. Man menar att det till stor del förklaras av att samtidigt som Lärarhögskolan har det övergripande ansvaret för lärarutbildningarna, så har programråden ansvaret för den operativa samordningen och utvecklingen, medan institutionerna ansvarar för ingående kurser liksom bemanning av dessa. Bemanningen fastställs sålunda på institutionerna vilket ledningen upplever inte alltid tar hänsyn till Lärarhögskolans behov av kompetens. Fördelningen av ansvar och befogenheter blir därför en komplex fråga. Lärarhögskolans ledning ser samverkan och samarbete inom universitetet som en av de fortsatt viktigaste utmaningarna de närmaste åren.

I samtalet med prefekter deltog representanter från institutioner med stora såväl som mer begränsade utbildningsuppdrag inom lärarutbildningen. Man såg flera utmaningar med bäring på kvalitet. En prefekt menade att söktrycket, bristen på studenter och deras förkunskaper är det största kvalitetsproblemet. Andra såg problem med många institutioner inblandade, vilket kan innebära, som en uttryckte det, "en fullständigt fragmentiserad utbildning" och att vissa kurser inom ämneslärarprogrammet kan karaktäriseras som en "föreläsningsstafett". En prefekt menade att det kan vara upp till fem institutioner som medverkar på en kurs omfattande 7,5 hp, vilket kan var en försvårande omständighet när det gäller ambitionen att hålla hög kvalitet. Det innebär en fragmentisering som går ut över progressionen eftersom ingen har det samlade greppet om bredd och djup, menade denne.

I prefektgruppen uttrycktes stark kritik mot den beställarmodell som används av Lärarhögskolan inför fördelning av utbildningsuppdrag. Flera av prefekterna ansåg att beställningsprocessen är alltför tids- och kostnadskrävande i relation till faktiskt utfall och att den är mer konflikt- än samarbetsskapande för institutionerna. Prefekterna upplevde att Lärarhögskolan i och med att de går ut med förfrågningsunderlag fränhänder sig ansvaret för utbildningarna och överlåter åt institutionerna att i förhandling sinsemellan utarbeta förslag på kurser. Man menar att beställarmodellen bidrar till en snuttifiering av utbildningarna och att ingen tar ansvar för helheten. Den osäkerhet som följer av modellen gör det svårt för institutionerna att satsa på kompetensuppbyggnad. Prefekterna önskar i stället en hårdare styrning från Lärarhögskolan och att man i sina beställningar är mycket tydligare vilken "produkt" som efterfrågas, det vill säga att man önskar se ett större innehållsligt ansvar från Lärarhögskolans sida. Samtidigt menar prefekterna att det är svårt för Lärarhögskolan att i alla delar ha den beställarkompetens som detta skulle kräva.

Det uttrycktes stark kritik mot beställarmodellen även i andra personalkategorier som vi hade samtal med, inte minst studierektorer och lärare. Bland lärarna uttrycktes åsikten att beställarmodellen främjar konkurrens snarare än samarbete, vilket inte är kvalitetsfrämjande. Man menade också att modellen innebär inläsningseffekter vid utformning av kurser.

UMEÅ UNIVERSITET

Även i lärargruppen såg man ett problem i alltför många institutioner inblandade i kurser och utbildningar, något man menar vara särskilt påtagligt i ämneslärarprogrammet. I likhet med prefekterna upplever man att det finns brister när det gäller ansvaret för helheten, vilket inte minst går ut över progressionen i utbildningen. Det medför att samma stoff återkommer flera gånger i olika kurser. Vidare menar man att det kan vara svårt att "passa in" en ny kurs som ska in i ett program. Man efterlyser ett mer sammanhållet ansvar för framförallt UK1 och UK2.

I prefektgruppen finns åsikten att det inte alltid är lätt att samarbeta inom ramarna för en kurs. Sedan tidigare "väl upptrampade stigar" kan göra det svårt för andra att komma in (jfr synpunkten att det kan vara svårt för en ny kurs att "passa in" som uttrycktes i lärargruppen). Man menar att det inte är tillräckligt att bjuda in till kursmedverkan. Man saknar någon som tar det övergripande, samordnande ansvaret, någon som "tar tag i" utbildningarna. Det skulle också kunna medföra en för studenterna mer begriplig struktur samtidigt som "omhändertagandet" skulle förbättras. Sammantaget förmedlas från prefekterna bilden av en "svårhanterlig logistik", vilket man upplever gå ut över kvalitet och progression inom inte minst den utbildningsvetenskapliga kärnan.

Från studierektorsgruppen lyfts ett antal, som man ser det, utmaningar när det gäller utbildningarnas kvalitet. För det första ser man det som angeläget att studenter behandlas likvärdigt vid antagning, examination och VFU. En annan utmaning rör progressionen inom utbildningen (ffa UVK). En tredje viktig kvalitetsfråga man finner det angeläget att utveckla är den kraftiga variationen mellan olika inriktningar av ämneslärarprogrammet när det gäller professionsaspekterna. Vidare menar man från studierektorerna att det saknas någon med en helhetssyn. Man vill också tydliggöra att beslut och direktiv från det rikspolitiska planet kan tvinga fram prioriteringar och förändringar, vilka kan försvåra för möjligheterna att bedriva undervisning med hög kvalitet i fokus. I studierektorsgruppen såg man också frågan om ansvaret för kursplaner som problematisk - "vi råder inte över våra kursplaner", som en studierektor uttryckte det, och "vem har sista ordet?" Man upplever att handläggningen och ansvaret, själva "tågordningen", vid fastställandet av kursplaner som otydlig.

Under samtalet med prefekterna kom synpunkten att tanken om att "lärarutbildningen är allas ansvar", också kan betyda att den är *ingens* ansvar. Man upplever att Lärarhögskolan, när en upphandling är klar, frånhänder sig ansvaret för innehållet i kurserna vilket medför oklarheter vad gäller just gäller just ansvaret för kursinnehåll. Ska vi ha en lärarhögskola så måste man vara tydligare med vad man vill ha, menade man i prefektgruppen. "Vem äger det pedagogiska ansvaret?", såg man som en grundläggande fråga - är det Lärarhögskolan eller den levererande institutionen? Man föredrar ett tydligare ansvar från Lärarhögskolans sida - att man klagör att "det här vill vi ha med". En otydlig ansvarsfördelning försvårar möjligheterna att göra ett bra jobb, menar man och det kan omfatta såväl de allmänpedagogiska kurserna som de ämnesdidaktiska. Problemet är mindre med ämneskurserna, eftersom man då från institutionerna själva styr i större utsträckning.

En försvårande faktor som lyfts från kansliets sida är de bristfälliga verktyg som finns tillgängliga som stöd i kvalitetsarbetet. Det är svårt att plocka ut rätt information ur våra system. Det är framförallt svårt att få en helhetsbild av utbildningsuppdragen genom att man inte ser vilka kostnader mottagaren har. Det innebär att man inte kan göra någon avstämning av medelsförbrukning, d.v.s. att det inte finns en synlig budget för hur mottagande institution använder resurserna till kurser och program.

UMEÅ UNIVERSITET

Auditgruppens rekommendationer

- Auditgruppen uppfattar att beslut om utbildningsuppdrag och genomförande av utbildning upplevs som alltför åtskilda och att dialogen mellan ”beställare”, d.v.s. Lärarhögskolan, och ”utförare”, d.v.s. institutioner, behöver förtätas.
- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att se över organisation av och progression inom UK, tydliggöra kursstruktur och kursinnehåll, i syfte att motverka fragmentisering och tydliggöra progression och likvärdighet.
- Auditgruppen kan inte utifrån de samtal som förts, finna stöd för att den beställarmodell som används vid fördelning av utbildningsuppdrag, trots förenklingar gentemot tidigare, är kvalitetsdrivande på önskvärt sätt. Auditgruppen är tveksam till att modellen verkligen medför att tillgänglig kompetens på universitetet nyttjas i lärarutbildningarna på bästa möjliga sätt.
- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolans ledning att beakta informaternas synpunkter och i dialog med medverkande institutioner överväga ett alternativt tillvägagångssätt vid fördelning av utbildningsuppdrag som kan ersätta den nuvarande beställarmodellen.
- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolans ledning att arbeta för att utveckla och tydliggöra villkoren för samarbete och samverkan dels mellan medverkande institutioner, dels mellan dessa institutioner och Lärarhögskolan.
- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att undersöka hur rutiner kan utvecklas för att underlätta för kansliet att följa upp verksamheten.

VFU och didaktik

Ledningen ser ett problem i bemanningen av lärare och handledare på VFU-kurser. Det händer att oerfarna lärare/doktorander bemannas på en kurs med uppgifter som kräver erfarenheter som man inte besitter. Även från kansliets sida erfar man att kompetensen hos VFU-kurslärarna inte alltid är tillräcklig. Man menar att det också händer att studenterna under sin VFU får handledare som endast har begränsad erfarenhet av arbetet som lärare.

Studierektorererna påtalar att ett av problemen med VFU i dag är att det finns alltför många kursplaner (22 st), vilket gör det svårt att hålla samma kravnivå och en likvärdig kvalitet. Ytterligare ett problem med VFU menar man vara att man varit för generös när det gäller särskilda skäl till VFU-placering i Umeå, vilket medfört att kvalificerade VFU-platser i Skellefteå och Ö-vik inte besatts.

De studenter vi samtalade med läser samtliga på ämneslärarprogrammet. De önskar att det vore möjligt med mer VFU och man ställer sig kritiska till att mängden ämnesdidaktik och dess innehåll varierar alltefter vilka ämnen man läser. Man menar att de brister man upplever i VFU, didaktik och förmedlandet av hantverket medför att man har svårt att hitta sig själv i lärarrollen. Metodikundervisningen menar man brista överlag och den kritiserar hårt av de studenter vi samtalade med. De undrar också om man kan förvänta sig att institutionerna ska leverera detta och om kunskaperna hos lärarna själva inom didaktik, metodik och pedagogik alltid är tillräckliga.

UMEÅ UNIVERSITET

Studenterna upplever också att man under studietiden har alltför lite kontakt med aktiva lärare inom skolan, något som man återkommer till under hela samtalet.

Från studenterna framhölls också att det absolut viktigaste var att få komma ut som en bra lärare och man lyfter behovet av att få öva lärarfärdigheter mer. Frågan "hur gör man?" får inget bra svar under utbildningen och då åsyftas alltifrån olika klassrumssituationer till vägledning om hur man möter föräldrar. Man ställer sig också kritiska till att det är så stora skillnader beroende på vilka ämnen man läser (inom ämneslärarprogrammet) och man finner det besynnerligt att det inte finns mer likvärdiga krav vad gäller didaktik och VFU, handledning och förmedlandet av själva "hantverket" i lärararbetet.

De studenter vi samtalade med hävdade att den ämnesdidaktik studenten får varierar mellan de inblandade ämnesinstitutionerna, också på ett sätt som inte är ämnesmässigt befogat. Inte minst kan ämnesdidaktik av förståeliga skäl bli problematisk för de ämnen där antalet ämneslärarstudenter är få och ämnesstudierna sker genom samläsning med studenter som läser andra utbildningar.

De studenter vi samtalade med uttryckte att man är mycket nöjd med ämneskurserna. Man upplever att det finns en bra ämneskompetens på institutionerna vad gäller specifika ämnen, man lär sig mycket och får gedigna ämneskunskaper. Samtidigt upplever man att de lärare man möter under utbildningen har ett starkare intresse för ämneskunskaper än för undervisning.

Auditgruppens rekommendationer

- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att se över samordningen av de olika utbildningarnas VFU-perioder för att underlätta administrationen och undvika tidsmässiga krockar.
- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att se över rutinerna för bedömning av VFU, mot bakgrund av att frågan om skillnader i bedömningen av VFU lyftes under platsbesöket.
- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att se över möjligheterna att reducera antalet kursplaner för VFU-kurser.
- För att säkerställa en likvärdig utbildning av ämneslärarstudenter bör Lärarhögskolan överväga möjligheten att endast anta till Kompletterande pedagogisk utbildning, KPU, för de ämneskombinationer där en god och likvärdig ämnesdidaktik annars inte kan säkerställas.
- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att se över möjligheterna att utöka inslagen av "praktisk lärarkunskap" och lägga in fler moment där studenterna får möta yrkesverksamma lärare inom för-, grund- och gymnasieskola.
- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att säkerställa att kvalitet går före önskemål om ort vid VFU-placering.
- Auditgruppen menar att det kan finnas skäl att Lärarhögskolan tillsammans med involverade institutioner och studenter initierar en ideologisk diskussion om vad som utmärker bra lärare och god undervisning i skolan, samt hur en lärarutbildning bör vara

UMEÅ UNIVERSITET

utformad för att möjliggöra för lärarstudenterna att nå dit i sitt framtida yrkesliv. Auditgruppen menar att utan en gemensam målsättning för alla som är involverade i lärarutbildningen är det svårt att göra Lärarhögskolan till en "angelägenhet för hela universitetet".

Kansliets roll

Samtidigt som prefekterna understryker betydelsen av att det vid Lärarhögskolans kansli måste finnas nödvändig kompetens, ställer man sig tvekande till om Lärarhögskolan, dess styrelse, ledning och kansli kan ha all den kompetens som krävs för att möta de utmaningar som finns inom skolans område.

Bland programrådsordförandena uttrycktes önskemål om att få tillgång till en administrativ stödresurs, vilken skulle innebära en avlastning för programrådsordföranden. Eftersom man upplevde att kunskapen om de olika programmen varierar på kansliet, såg man det inte som självklart att det stödet skulle hämtas på kansliet.

Auditgruppens rekommendationer

- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolans ledning att undersöka hur kansliets personal kan nyttjas på effektivast möjliga sätt i programrådets verksamhet.

Genomströmning

En utmaning som lyftes i studierektorsgruppen, det är att möta konkurrensen om motiverade och duktiga presumtiva studenter. En annan utmaning är att få kvalificerade lärare till undervisningen på högskolan. Bägge faktorerna anser man vara av betydelse för genomströmningen.

Frågan om genomströmning lyftes även i programordförandegruppen och man ser den låga genomströmningen på framförallt ämneslärarprogrammet som ett stort problem. Det är stora avhopp och man önskar att en ordentlig avhoppsanalys genomförs. Spretigheten i ämneslärarprogrammet gör också att det skiljer i kvalitet beroende på vilka ämnen som ingår, vilket kan påverka genomströmningen.

Bland lärarna tar man upp att Lärarhögskolan tidigare varit för generös med behörighetsbedömningar vilket har inneburit att det varit för lätt att "slinka igenom". Man erfar dock att det skett en skärpning under senare tid. Man anser också att det är otydligt när det gäller "vem som gör vad" i frågan om behörighetsbedömningar bland undervisande lärare, institutionens studievägledare och Lärarhögskolans studievägledare.

Auditgruppens rekommendationer

- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolans ledning att genomföra den avhoppsanalys som flera av de intervjuade personalkategorierna efterfrågar, för att med denna som utgångspunkt med större precision vidta åtgärder som förhoppningsvis påverkar genomströmningen i rätt riktning. Lärarhögskolan bör försäkra sig om att analysen kommuniceras till samtliga berörda, Lärarhögskolans styrelse, kansli, programråd, inblandade prefekter och studierektorer samt studenter. Auditgruppen ser detta som särskilt angeläget med tanke på organiseringen av lärarutbildning vid Umeå universitet.
- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolan att se över rutinerna för behörighetsbedömningar.

UMEÅ UNIVERSITET

Studentinflytande

Läro- och utbildningsutvärderingarna använder sig systematiskt av kursutvärderingar, programutvärderingar, alumnundersökningar och liknande för att kontinuerligt fånga studenternas synpunkter och erfarenheter. Även studiebarometern och nybörjarenkäten nyttjas i kvalitetsarbetet.

I samtalet med lärargruppen kommer det fram att återkoppling på utfört arbete får man endast från studenterna. Man ser därför låga svarsfrekvenser på kursutvärderingar som ett problem. Därför menar en av lärarna att kursråd fungerar bättre för att få en bild av hur studenterna värderar en kurs.

Vilka möjligheter finns då för studenterna att påverka sin utbildning, förutom vad som möjliggörs genom kurs- och programutvärderingar etc? De studenter vi samtalade med ställde sig tveksamma till möjligheterna att påverka och utöva inflytande för "vanliga" studenter, medan möjligheterna är bättre för studenter som är engagerade i programråd eller via studentkåren. De menade att kanaler som möjliggör att påtala exempelvis metodikbrister dock saknas. Studenterna upplevde vidare att "det inte händer något" och att det är oklart vem som har ansvaret för att "göra saker". Man upplever det oklart vilket ansvar programrådet har och man vet inte vilka som sitter i det. Man menar också att det är för lite återkoppling och uppföljning av kursutvärderingar.

Auditgruppens rekommendationer

- Auditgruppen rekommenderar Lärarhögskolans ledning att se över rutinerna för studentinflytande.

6. Avslutande kommentarer från auditgruppen

Efter att ha tagit del av det material som tillställts oss samt samtal med ledning, programrådsordföranden, kanslipersonal, lärare, prefekter, studierektorer, lärare och studentrepresentanter, kan auditgruppen konstatera att läro- och utbildningsområdet är ett mångfasetterat område där olika intressen ska samspela.⁵ Vi har mött entusiasm men också kritiska synpunkter, något som framkommit ovan och som vi här avslutningsvis vill kommentera.

Vårt samlade intryck är att frågor om ansvar och befogenheter måste tydliggöras bättre, i styrdokument men framförallt i kommunikationen med programråd, medverkande institutioner och studenter. Ansvaret för strategiska frågor och uppföljning av hela verksamheten ska rimligtvis ligga hos Lärarhögskolans styrelse medan det operativa ansvaret ligger hos lärarhögskolans rektor och övriga ledning. Det senare omfattar inte minst samordning och uppföljning inom områdena didaktik, metodik och "lärarrollen" i vidare mening. Studentrepresentanterna efterlyste fler inslag där man får mer praktisk lärarkunskap, hur man som lärare kan agera i olika situationer. Åtminstone till viss del kan detta sannolikt förklaras av en "naturlig" osäkerhet inför ens kommande yrkesroll. Vi finner dock anledning att rikta en uppmaning till Lärarhögskolan att se över om man kan utöka inslagen av praktisk lärarkunskap.

Att programråden har en ytterst central roll, framgick inte bara under samtalen med programrådsordföranden utan lyftes även av andra. Av det skälet finner auditgruppen det angeläget att programrådets och programrådsordförandes roll tydliggörs, vilket *kan* innebära att

⁵ Inför platsbesöket hade ordförande i auditgruppen ett samtal med representanter från humanistisk, samhällsvetenskaplig och teknisk/naturvetenskaplig fakultet (ekonomihandläggare). Samtalet följde inte frågemallen. Syftet var att få en bild av utbildningsuppdragets roll, funktion och betydelse på respektive fakultet. Denna bakgrundinformation kom inte till direkt användning i rapporten.

UMEÅ UNIVERSITET

deras ansvar och befogenheter stärks. Fakulteterna har valt lite olika modeller för hur deras program leds och vilket ansvar och vilka befogenheter som läggs på programråd och programrådsordförande. Det går inte att säga att en modell är bättre än de andra. Det viktiga är att det oavsett modell, för var och en tydligt framgår var ansvar och befogenheter ligger.

Vi ställer oss något tveksamma till lärarutbildningsrådets roll. Behövs verkligen den nivån med tanke på att man har endast fem programråd? För auditgruppen framstår det som rimligt att Lärarhögskolans ledning har kontinuerliga möten direkt med programråden. Av samtalen med programrådsordföranden framgick att de ändå träffas (informellt) och pratar om verksamheten. Kommunikation och dialog mellan olika nivåer och aktörer kan sannolikt förbättras. I samtalet med kanslipersonalen framkom att man inte kände sig tillräckligt informerade och inte heller fullt ut delaktiga, samtidigt som vi fick tydliga signaler om att man var underbemannade, något som också lyftes av ledningen. Även om det är orimligt att utifrån samtalen göra en kvalificerad bedömning av arbetsbelastning, delaktighet, kommunikation och information menar vi att det finns anledning att se över kansliets roll och dess sammansättning. I det sammanhanget är det viktigt att utvärdera huruvida personal från kansliet kan utgöra ett administrativt stöd till programråden. Härigenom skulle också känslan av delaktighet kunna öka och en stärkt samsyn kunna uppnås.

Beställarmodellen kritiserades skarpt bland programrådsordföranden, prefekter, studierektorer och lärare. Auditgruppen uppmanar lärarhögskolan att i dialog med institutioner och fakulteter utvärdera möjligheterna att utveckla modellen för förläggning av kursuppdrag inom lärarutbildning på fakulteter och institutioner. I det arbetet bör man eftersträva en större tydlighet när det gäller vad en kurs förväntas innehålla och vilken institution som ska ansvara.

Det övergripande ansvaret för undervisningens forskningsanknytning bör ligga hos ledningen, inte minst när det gäller den utbildningsvetenskapliga kärnan. Auditgruppen konstaterar att frågan om forskningsanknytning inte lyftes under samtalet med Lärarhögskolans ledning. Förvisso initierades den inte av auditgruppen, men inte heller lyftes den av Lärarhögskolans ledning. Vi får utgå från att detta inte ska tolkas som att forskningsfrågorna är helt separerade från undervisningsfrågorna.

Avslutningsvis kan man, med utgångspunkt i de samtal som fördes under platsbesöket, ställa sig ett par frågor som egentligen ligger utanför auditgruppens uppdrag. Dels kan man fråga sig om Umeå universitets organisation av lärarutbildning är den mest effektiva, dels kan man fråga sig om samtliga lärarutbildningar ska organiseras på samma sätt, enbart av det skälet att de är "lärarutbildningar". Auditgruppen har inget alternativt förslag men finner frågan motiverad med hänsyn till den kritik vi tagit del av. Med detta sagt vill vi dock understryka att vi, liksom de som deltog vid samtalen, anser att Lärarhögskolans styrelse, ledning och kansli inte kan klä skott för all kritik som riktas mot lärarutbildningen. Lärarutbildning är otvetydigt det utbildningsområde som i störst omfattning utsatts för styrning från politiskt håll under en lång följd av år, vilket inte underlättat organiseringen av lärarutbildning.